

СУЧАСНА ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЛАНЦІ ПОВНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ФРАНЦІЇ

Стаття присвячена аналізу особливостей сучасної практики організації навчання іноземних мов у ланці повної середньої освіти Франції. З'ясовано, що виходячи з реалій розвитку європейської спільноти, країна здійснює іншомовну підготовку молоді шляхом централізованого керування з наданням певного рівня свободи вчителям, що дозволяє втілювати єдині вимоги та створювати відкриті і гнучкі умови навчання. Виявлено, що широкий перелік механізмів серійно-профільного поділу за напрямками і групування предметів, використання новітніх підходів до організації навчання мов у педагогічному та мовному контексті виявляють специфіку її функціонування.

Ключові слова: організація, сучасні іноземні мови, напрям, загальноосвітній, технічний, професійний, повна середня освіта, підхід.

Постановка проблеми. Сучасна мовна політика Європейського Союзу (ЄС) покликана сприяти динамічному економічному розвитку європейської спільноти шляхом використання її виключного суспільного потенціалу – багатомовності та багатокультурності. У країнах-членах розширюються можливості усіх вікових груп опанувати іноземні мови в освітній системі. Особлива увага приділяється складовій навчання мовам у ланці повної середньої освіти, яка передбачає початок практичної діяльності молоді.

Серед країн ЄС, виокремлюється Франція – країна відома своїми значними педагогічними здобутками, освітня система якої працює на засадах централізованого керування та має розвинуту іншомовну складову.

У країні державною мовою є французька, яку вважають рідною 93% населення держави та 12 % європейців (Eurobarometer, 2012 р.) [1, с. 10–11]. Проте показники використання французької мови як іноземної знижуються на теренах Європи, становлячи 12% у 2012 р. порівняно з 14% у 2005 р. [1, с. 5; 2, с. 7, 12]. Значні скорочення у використанні зафіксовані у Люксембурзі (– 10 до 80%), Португалії (– 9 до 15%), Румунії (– 7 до 17%), Болгарії (– 7 до 2%). Підтримується здатність розмовляти французькою мовою у Великій Британії (19%) та Ірландії (17%) [1, с. 22].

Дослідження (Eurobarometer, 2012 р.) фіксує тенденцію переходу мови на позиції широкого користування у переліку інших мов. Так, вільно користуються у спільноті французькою мовою як першою лише 5%, проте як другою – 10% та третьою – 8% [1, с. 20]. Відбуваються зміни і у поглядах європейців: мову вважають корисною серед інших 16 % респондентів у 2012 р., що є зменшенням на 9% порівняно з показниками 2005 р. Для англійської цей показник становить 67%, німецької – 17%, іспанської – 14%, китайської – 6% [1, с. 7].

Дані щодо опанування мов громадянами Франції (Eurobarometer, 2012 р.) виявили, що 51% використовують для розмови одну мову, 19% – дві, 5% – три, 49% не знають жодної [1, с. 15]. Найбільш знаними мовами у країні є англійська (39%), іспанська (13%) та німецька (6%).

Враховуючи існуючі мовні тенденції та активне втілення політики багатомовності у ЄС, в країні з метою підготовки конкурентних працівників запроваджуються зміни в галузі іншомовної освіти як в цілому так і за ланками. Досвід поліпшення функціонування іншомовної освіти, напрацьований для рівня повної середньої освіти Франції, є актуальним для України, перед якою також гостро стоїть питання її реформування в умовах централізованого керування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні вчені та дослідники все частіше звертаються до висвітлення освітніх досягнень Франції. Так, принципами організації навчального процесу у загальноосвітньому та технологічному ліцеях Франції займався А. Максименко. Шляхи забезпечення якісної освіти у загальноосвітньому і технологічному ліцеї країни розглядав Г. Єгоров. Порівняння реформування змісту загальної середньої освіти у Франції та Україні на початку ХХІ століття здійснила В. Папіжук.

Проблематика мовної освіти також має місце у вітчизняних дослідженнях. М. Тадеєва проаналізувала роль Франції та французької мови в сучасній шкільній іншомовній освіті європейських країн. О. Першукова розкрила особливості державної політики країни у галузі мовної освіти школярів. Питання досвіду Франції в організації навчання іноземним мовам у сучасній профільній школі порушується у роботі Л. Морської та Дж. Скібської.

Водночас, згадані вітчизняні напрацювання не містять цілісного дослідження особливостей організації навчання іноземних мов у ланці середньої освіти Франції на сучасному етапі.

Серед зарубіжних дослідників, які розробляли проблему, слід згадати Ж.М. Бланке (J.-M. Blanquet), що опікувався особливостями навчання іноземних мов у загальних та технічних ліцеях

Франції. Р. Монтегю (R. Montaigu) та Р. Нікодем (R. Nicodeme) висвітлювали методи та прийоми, педагогічні стратегії, інновації у викладанні сучасних мов у загальних та технологічних ліцеях. К. Баш (C. Bach) проаналізувала питання реформування іншомовної складової для загального і професійного напрямів ланки повної середньої освіти країни. Р. Сідо (R. Sidot) розкрив проблему втілення іншомовної складової навчання у загальноосвітніх ліцеях на засадах реформування.

Формулювання мети статті. Метою статті є висвітлення сучасної практики організації навчання іноземних мов на рівні повної середньої освіти Франції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ланка повної середньої освіти країни підпорядкована Департаменту державної освіти. Орган керує науковими дослідницькими установами і уповноважений визначати можливості підготовки, навчальні плани, особливості організації та зміст викладання у ланці.

Навчальні заклади ланки охоплюють загальні і технічні ліцеї та професійні ліцеї. Таке розмежування уможливило надання освіти за напрямками, серед яких:

- загальний, який готує учнів до здобуття вищої освіти;
- технологічний, який здебільшого здійснює підготовку учнів до навчання у вищих технічних закладах;

- професійний, який переважно передбачає початок професійної діяльності.

Варто зазначити, що напрями не є кінцевими, а передбачають вибір можливостей здобуття подальшої освіти.

Стратегічною метою навчання іноземних мов у ланці старшої школи проголошено багатомовність і культурне розмаїття, підготовку учнів до мобільності та комунікації в усіх сферах життя, формування міжкультурних умінь і навичок. У контексті професійних потреб знання сучасних мов визнано обов'язковою умовою для отримання кваліфікованої роботи та уникнення перепон у практичній діяльності [3, с. 64].

Термін навчання у загальноосвітніх і технологічних ліцеях становить три роки [4, с. 19–22]. Нумерація років навчання у закладах відбувається у зворотному порядку: 1 рік учні навчаються у 2 класі, 2 – у 1, 3 – протягом заключного року. У 2 класі ліцеїв (вік учнів 15–16 років), який є "визначальним циклом" для учнів і поєднує викладання загальноосвітніх і технологічних дисциплін, обов'язковою для вивчення є сучасна іноземна мова (3 год. на тиждень (1 год. "модуля" на тиждень – заняття у малих групах за потребами учнів)). До "визначальних" предметів (обирають 2) належать друга і третя іноземні чи регіональні мови (2 год. 30 хв. (30 хв. на тиждень з поділом класу на дві групи)). До вибіркових (обирають 1) окрім другої і третьої мов (2 год. 30 хв. (30 хв. на тиждень з поділом класу на дві групи) та 1 год. розмовної практики з асистентом-мовником) увійшли латина і грецька (3 год.) [3, с. 73, 79–82].

Навчання у 1 класі та протягом заключного року, які утворюють "завершальний цикл" (вік учнів 16–17 та 17–18 років відповідно), передбачає вивчення курсів загальноосвітнього або технологічного напрямку. Перший, загальноосвітній, веде до отримання загального бакалавра (Baccalaureate general / general Baccalaureate) і поділяється на серії, в межах яких виділено профілі (літературна серія (L): "література і сучасні мови", "французька і латина", "французька і мистецтво", "французька і математика"; економічна і соціальна серія (ES): "економічні і соціальні науки", "економічні науки і математика"; наукова серія (S): "математика", "експериментальні науки" (фізика-хімія, природничі науки), "технічні науки", "біологія-екологія" у аграрних ліцеях) [3, с. 74]. У табл. 1 наведено розподіл навантаження з іноземних мов [3, с. 82–88].

Як видно з таблиці, гнучкість схеми опанування мов у серіях загальноосвітнього напрямку забезпечується системним розподілом сучасних іноземних мов за компонентами та додатковими регулюваннями. Так, сучасні іноземні мови, кількість яких становить 3, входять до переліку груп предметів. Це забезпечує обов'язкове вивчення двох мов учнями та надає можливість обрати їх для опанування серед обов'язково-вибіркових та вибіркових предметів. Додаткові регулювання, серед яких кількість мов для вибору, яка надається у кожній серії; можливість опанування регіональних мов; погодинне навантаження; підходи до організації навчання мов у напрямі (поділ класу на дві групи, розмовна практика з асистентом-мовником), забезпечують індивідуальні запити та потреби учнів в опануванні мов. Розширені можливості опанування мов у літературній серії акцентують її гуманітарне спрямування.

Другий, технологічний, напрям охоплює вісім серій, а саме: 1) менеджмент і технології (Management science and technology / STG); 2) промислові науки і технології (Industry-related science and technology / STI); 3) експериментальні науки і технології 4) охорона здоров'я, соціальні науки і технології (Healthcare and social science and technology / ST2S); 5) техніка музики і танцю (Music and dance techniques / TMD); 6) харчова промисловість і технології (Food industry science and technology / STPA); 7) сільське господарство, природничі науки і технології (Agriculture and life science and technology); 8) готельний менеджмент (Hotel management) [3, с. 74].

У програмах, які передбачають здобуття технічного бакалавра (Baccalaureate technologique / technological Baccalaureate) у технологічному напрямі, для серій охорони здоров'я, суспільних наук і технологій (Healthcare and social science and technology / ST2S), промислових наук і технологій (Industry-related science and technology / STI), експериментальних наук і технологій (Laboratory science and technology / STL) обов'язковим є опанування іноземної мови (1 клас, з/р – 2 год.), як загальноосвітнього предмету. Курси, які покликані розширювати кар'єрні можливості учнів у подальшому, передбачають для цих серій вивчення другої іноземної мови (1 клас, з/р – 2 год.). Програми серії менеджменту і

технологій (Management science and technology / STG) містять обов'язкове вивчення двох іноземних мов (1 клас, з/р – 5–6 год. на обидві) і вибіркове – однієї (1 клас, з/р – 2 год.) [3, с. 89–94].

Таблиця 1

Години, відведені на навчання іноземних мов у серіях загальноосвітнього напрямку

Предмети / серії	Обов'язкові предмети (1)		Обов'язково-вибіркові предмети (обирається одна одиниця)			Вибіркові предмети (обирається дві одиниці)
	Перша мова (3)	Друга мова (3), (4)	Перша мова (5)	Друга мова (4)	Третя мова (3), (4) / грецька / латина	Третя мова (3) / грецька / латина
Літературна	1 клас – 3 г. 30 хв. з/р – 3 г.	1 клас – 2 г. з/р – 2 г. (2)	1 клас – 2 г. з/р – 2 г.	1 клас – 3 г., з/р – 3 г. (5) або 1 клас – 2 г., з/р – 2 г. (1), (3)	1 клас – 3 г., з/р – 3 г.	1 клас – 3 г., з/р – 3 г. (4)
Економічна і соціальна	1 клас – 2 г. 30 хв. з/р – 2 г.	1 клас – 2 г., з/р – 2 г.	1 клас – 2 г. з/р – 2 г.	1 клас – 3 г., з/р – 3 г. (5)	-	
Наукова	1 клас – 2 г., з/р – 2 г.		-			1 клас – 3 г., з/р – 3 г.

з/р – заключний рік; г. – години;

(1) до навантаження з мов входить 1г. на тиждень з поділом класу на дві групи;

(2) друга мова може замінюватися латиною (1 клас – 3 г., з/р – 3 г.);

(3) може надаватися 1г. розмовної практики з асистентом-мовником;

(4) сучасна іноземна чи регіональна мова;

(5) обраний курс вважається додатковими до переліку обов'язкових предметів.

Для здобуття кваліфікації бакалавра (general Baccalaureate, technological Baccalaureate) учні складають іспити з дисциплін обраного курсу [3, с. 107].

Особливості навчання іноземних мов у професійному напрямі викладені у табл. 2 [4, с.19–24; 3, с. 82–107].

Таблиця 2

Іноземні мови у професійних кваліфікаціях

Тип закладу	Кваліфікація	Термін навчання	Складова іноземні мови, основні характеристики
Професійний ліцей	<u>перший рівень:</u> – сертифікат професійної придатності / умінь (certificate d'aptitude professionnelle / CAP, the vocational aptitude certificate);	2 роки	– належить до циклу обов'язкових загальноосвітніх предметів (14,5-16 г.); – сучасна іноземна мова (1й, 2й рік – 2 г.).
	– сертифікат професійного навчання (brevet d'études professionnelles / BEP, the vocational studies certificate);	2 роки (2й професійний, з/к)	– належить до циклу обов'язкових загальноосвітніх предметів (14-22 г.); – сучасна іноземна мова є обов'язковою для виробничого сектору, охорони здоров'я та соціальних професій (2й, з/к – 2 г.); сектору обслуговування і сектору харчової промисловості (2й, з/к – 2 г.30 хв.); сектору готельної та ресторанної справи (2й – 3 г., з/к – 3 г. 30 хв.); – сучасна іноземна мова є вибірковою у секторах обслуговування, охорони здоров'я та соціальних професій, готельної та ресторанної справи, харчової промисловості (2й, з/к – 2 г.); – заняття з мов проводяться для класу та у невеликих групах.
	<u>другий рівень:</u> сертифікат ступеня професійного бакалавра (the vocational / professional baccalauréat)	2 роки (1й професійний, з/к)	– належить до циклу обов'язкових загальноосвітніх предметів;

з/к – заключний клас; г. – години.

Як демонструє таблиця, зберігається вихідна позиція щодо опанування обов'язковою сучасною мови як загальноосвітнього предмету на усіх рівнях професійного напрямку. Більші можливості їх вивчення передбачені для професійних спеціальностей суспільних сфер та сфери обслуговування.

Метою навчання у ланці освіти визначено поєднання комунікативних умінь з граматичним та лексичним контекстом. Центральне місце у викладанні посідають комунікативний, міжкультурний, міждисциплінарний підходи. Активно впроваджується індивідуалізація навчання та розподіл учнів за рівнем знань в підгрупах з вивчення мов. Вчителям надана можливість вільного вибору методів навчання, підручників та інших засобів, які є ефективними з їх точки зору. Разом з тим вони мають брати до уваги підходи, закладені у навчальному плані, цілі та завдання; враховувати інтереси та устремління учнів, їх мотивацію; застосовувати визначену модель оцінювання [5, с. 8].

Навчальні плани передбачають різноманітні форми роботи, а саме: групові, дискусії, проекти. Важливим вважаємо зазначити регламентування використання іноземних мов для надання інструкцій у викладанні та спілкуванні на заняттях, а також нормування використання ІКТ [5, с. 9].

Окрім класних занять значного поширення набуває практика партнерства між школами, що забезпечує мовні подорожі та обмін учнями навчальних закладів, а також участь у програмі The European Lifelong Learning Programme (Leonardo da Vinci, Comenius). Опануванню мов у ланці також сприяють міжнародні відділи (створені головним чином у загальноосвітніх закладах). Вони покликані створювати учням умови для вивчення сучасних іноземних мов та заохочувати досягнення ними високого рівня підготовки. Найбільш виучуваними мовами у напрямках освітньої ланки є англійська, іспанська, німецька та італійська [5, с. 7]. Рівні опанування мов визначаються за Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти та відповідають B1, B2, досягаючи C1 у міжнародному напрямі.

З метою розширення можливостей опанування сучасних мов у ланці повної середньої освіти започатковано нові реформи на період 2010-2014 рр., кінцевою метою яких визначається запровадження обов'язкового опанування двох мов [6, с. 19].

Висновки. Таким чином, сучасна практика організації іншомовної підготовки у ланці повної середньої освіти Франції позначена централізованим втіленням єдиних вимог, гнучкістю функціонування та швидким реагуванням на зміни. У загальноосвітньому та технічному напрямках навчання іноземних мов відбувається за серіями та профілями, у професійному – за передбаченими загальноосвітніми та галузевими вимогами. Кількість виучуваних мов становить 1-2, досягаючи 3.

Входження сучасних мов до предметних компонентів загальноосвітнього напрямку дозволяє втілити єдині вимоги (кількість мов, навантаження, узгодження і поєднання з іншими предметами тощо), забезпечуючи здобуття стандартної освіти кожним учнем і враховуючи їх потреби та бажання.

Прослідковується тенденція до зменшення розбіжності вивчення сучасних іноземних мов у загальноосвітньому та професійному напрямках.

Використані джерела

1. Europeans and their languages. Special Eurobarometer 386 / Wave EB 77.1 Special Eurobarometer. – Brussels : TNS Option & Social, June, 2012. – 145 p.
2. Europeans and their languages. Special Eurobarometer 243 / Wave 64.3. – Brussels : TNS Option & Social, February, 2006. – 176 p.
3. The Information Database on Education System in Europe: The Education System in France 2007–08. – Brussels: Eurydice, 2009. – 258 p.
4. Structures of Education, Vocational Training and Adult Education Systems in Europe. France. – Brussels : Eurydice, 1999. – 37 p.
5. Evaluating Languages: Report of the Evaluation of Foreign Languages at Upper Secondary Level. (EFLUSL). Department of Education and Science Evaluation Support and Research Unit, Inspectorate, Department of Education and Science. – Dublin, 2009. – 108 p.
6. Files on School Education. School Education in France. Directorate General for Schools. European and International Relations Unit. Ministry of National Education. – Printing Office of MAN, 2012. – 26 p.

Maksymenko O.

CONTEMPORARY PRACTICE OF ORGANIZATION OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN UPPER SECONDARY EDUCATION OF FRANCE

The article is devoted to the analysis of the main characteristics of modern practice of organization of teaching foreign languages in upper secondary education of France. Taking into consideration the EU policy of the development of the multilingual community the country introduces at the education level the centrally planned approach as well as it provides teachers with the certain degree of freedom that helps create open and flexible conditions for learning. A number of methods such as series and profile divisions, subjects grouping, pedagogical and language teaching approaches that distinguish its language learning are described. It is analyzed that there is a decrease of difference between academic and vocational qualifications in studying foreign languages as well. The level of knowledge of modern foreign languages and the requirements are determined in accordance with its main directions that involve general, technical and vocational ones.

Key words: *organization, foreign languages, direction, general, technical, vocational, upper secondary education, approach.*

Стаття надійшла до редакції 20.01.2015